

Om värdebärare och värdereduktion

1. INLEDNING

I *Filosofisk Tidskrift* 3/99 argumenterar Wlodek Rabinowicz och Toni Rønnow-Rasmussen (RRR) för följande tes: (C) Det finns finala värden som inte är intrinsikala (s. 20).

I korthet går resonemanget ut på att det finns sådant som har värde för dess egen skull, där detta värde inte (enbart) supervenerar på egenskaper som är intrinsikala till det värdefulla objektet, utan (helt eller delvis) på relationella egenskaper. Exempel på sådana värdefulla ting kunde vara ett sällsynt frimärke eller prinsessan Dianas klänning. I sin argumentation för (C) diskuterar RRR olika reduktioner av värde hos objekt till värdet hos någon annan entitet, såsom sakförhållanden (jfr RRR 2001a och 2001b). De menar att värde hos objekt och personer är irreducibla och förespråkar en pluralistisk teori om värdebärare, enligt vilken finalt värde kan tillkomma ett flertal olika typer av metafysiska kategorier.¹

Vad jag ska diskutera här är reduktion av värde hos ting och personer till värde hos någonting annat, nämligen till egenskapsinstantieringar *sui generis*, eller vad som vanligen omtalas som *troper*.² Ämnet för uppsatsen kan sägas vara *formell axiologi*. Jag avstår alltså från att göra substantiella värdeantaganden, och min förhoppning är dessutom att diskussionen ska kunna betraktas som metaetiskt neutral. Den formal-axiologiska ståndpunkt jag kommer att argumentera för ska alltså förhoppningsvis gå att förena med vitt skilda metaetiska ståndpunkter. Jag ska inte ifrågasätta

¹ RRR tycks mena att reduktionen av värde hos ting och personer till värde hos sakförhållanden upphäver behovet av att postulera icke-intrinsikala finala värden. Men det är inte säkert att det är så. Se Kagan (1998) och Persson (2001). Se också RRR (2001b), s. 49, not 3, ss. 55–7 för vidare resonemang.

² Idén föreslogs ursprungligen för mig av Wlodek Rabinowicz. I tryck har den helt kort föreslagits av Bacon (1995), Campbell (1997 [1981]) och Williams (1997 [1953]).

tesen (C) här. Tvärtom kommer jag mot slutet att argumentera för att den här föreslagna reduktionen ingalunda upphäver behovet av att anta icke-intrinsikala finala värden.³ Till att börja med ska jag kortfattat beskriva två värdereduktioner, enligt vilka finalt värde tillkommer sakförhållanden.

2. TVÅ VÄRDEREDUKTIONER

En vanlig tanke bland analytiska filosofer verksamma inom värdeteoriens område är att endast sakförhållanden kan ha finalt värde. Ett sådant värdefullt sakförhållande skulle kunna vara *att ett visst frimärke som har egenskapen sällsynthet existerar*, dvs. ett sakförhållande av typen

(S) *x som har P, existerar.*

Ett annat förslag som framförts i debatten (av såväl Ingmar Persson – se RRR 1999, s. 44, not 19 och 2001a, s. 267f – som Michael Zimmerman 2001b) reducerar värde till sakförhållanden av en annan typ, nämligen *att ett visst frimärke har egenskapen sällsynthet*, dvs. till ett sakförhållande av typen

(S*) *x har P.*

En förklaring till att många filosofer funnit reduktionen av tings och personers värde till sakförhållandens värde tilltalande kan vara att man snarare än att betrakta universella egenskaper som värdebärare (t.ex. lycka) har tänkt sig att det är exemplifieringar av dessa egenskaper som har värde, vilka man i sin tur förstått i termer av sakförhållanden (se Lemos 1994). En annan förklaring kan helt enkelt vara preferentialismens inflytande, det är ju bara sakförhållanden som kan vara objekt för preferenser (se RRR 1999, s. 27).

RRR anför flera invändningar mot värdereduktioner till sakförhållanden av både typen (S) och (S*). Till att börja med menar de att även andra attityder än preferenser kan vara värdegrundande, och att dessa attityder troligen inte låter sig analyseras i termer av preferenser. Huruvida detta stämmer ska jag inte spekulera i här, men längre fram kommer jag att diskutera värdegrundande attityders relevans för hur vi ska se på värdebärare. En reduktion av typen (S) tycks dessutom ”spänna kärran framför hästen”; om det är värdefullt att ett sällsynt frimärke existerar så är det väl så därför att frimärket självt är värdefullt, frimärkets (tingets) värde är så att säga ontologiskt primärt i förhållande till

³ Jag instämmer i RRRs slutsats att om det finns icke-intrinsikala värden så blir intrinsikala värden blott en undergrupp till finala diton, vilket innebär att finalt värde blir det normativt intressanta begreppet. Därför ska jag genomgående använda termen finalt värde.

värdet hos (S) (RRR 1999, s. 26). RRR medger att denna invändning inte drabbar värdereduktionen till sakförhållanden av typen (S*), värdet hos x är rimligen inte ontologiskt primärt i förhållande till x har P . Däremot drabbas (S*) av en annan svårighet. Denna består i att förklara varför det är värdefullt att x har P , snarare än att t.ex. y har P . Varför är det värdefullt att detta frimärke, snarare än ett annat, har egenskapen sällsynthet? Med andra ord verkar x inte tillföra något ur värderingssynpunkt, utöver att x råkar vara det objekt som exemplifierar den värdefulla egenskapen P , förstås. Men det är fortfarande oklart varför vi då skulle betrakta t.ex. x har P som värdefullt – att det är x som har P verkar ju betydelselöst, vad som är väsentligt ur värderingssynpunkt verkar i stället vara den här instantierade egenskapen P (se RRR 2001a, s. 268).

3. EN TREDJE VÄRDEREDUKTION

Säg att en filatelist värderar ett sällsynt frimärke.⁴ Det förefaller då rimligt att säga att det omedelbara objektet för hans värderande attityd inte är tinget (frimärket) självt, inte heller en universell egenskap, ”sällsynthet”, utan snarare *detta-frimärkes-sällsynthet*. Vissa filosofer har förfäktat idén att det vi här har att göra med bör förstås, inte som ett komplext sakförhållande bestående av en universalia exemplifierad av en partikulär, utan som en och samma entitet, en egenskapsinstantiering *sui generis*, eller en *trop*.⁵ Det är inte förhastat att säga vare sig att tropeorin är kontroversiell, eller att det inte råder någon större enighet om hur termen ska förstås. Många metafysiker skulle rentav förneka att troper överhuvudtaget existerar. Här ska jag dock tillåta mig att göra antagandet att troper faktiskt existerar i någon form, samt begränsa mig till en kortfattad beskrivning av vad som avses.

Troper benämns ofta *abstrakta partikulärer*. De är abstrakta eftersom de endast kan erfaras genom abstraktion, vilket i sin tur beror på att troper (vanligen) antas förekomma i konjunktioner med andra troper. En vanlig tanke bland tropister är att sådana anhopningar (”bundles”) av samexisterande⁶ troper utgör konkreta ting. Termen ”abstrakt” avser alltså här inte någonting vars existens är nödvändig, eller något som

⁴ Det förtjänar kanske att påpekas att vad som *värderas* och vad som är *värdefullt* inte behöver sammanfalla. Här ska jag dock anta att vad som värderas (som i exemplet ovan) också är värdefullt.

⁵ För referenser, se Persson (2000), s. 100. För historiska referenser, se Williams (1986), s. 4.

⁶ Den engelska term som ofta används för att beteckna denna relation är ”compresence”. I brist på bättre översätter jag med ”samexisterande”.

existerar utanför tid och rum. Icke desto mindre ska ”abstrakt” kontrasteras med ”konkret”, vilket i sin tur inte avser någonting vars existens är kontingent, utan snarare konkreta ting (en anhopning samexisterande troper), t.ex. frimärken och klänningar. Troper är alltså i någon mening abstrakta, men de är ändå partikulärer eftersom de har rumstidslig lokalisering och en och samma trop kan inte förekomma på mer än en plats samtidigt (se Campbell 1990, s. 2 ff), man talar också om *partikulariserade egenskaper*. En stor majoritet av tropisterna förnekar att det finns universalier; troper är de enda egenskaper som finns, menar de, och tänker sig universalier som bestående av grupper av troper relaterade genom likhet.⁷

Det verkar alltså rimligt att anta att vad vi egentligen värderar när vi värderar konkreta ting är något som starkt påminner om troper. Vi värderar t.ex. solens värme, spänningen i en fotbollsmatch, ett naturområdes orördhet, etc.⁸ En sådan tropvärde-reduktion (som jag hädanefter ska kalla den) undgår såväl ”kärran framför hästen”-invändningen, som den svårighet som tycks drabba värdereduktionen till sakförhållanden av typen (S*).

4. INVÄNDNINGAR MOT TROPVÄRDE-REDUKTIONEN

Sina fördelar till trots har även denna typ av värdereduktion diskuterats, och avfärdats, av Rabinowicz och Rønnow-Rasmussen (RRR 2001a).⁹ Jag ska nu försöka försvara tropvärde-reduktionen mot dessa invändningar. Den första inriktar sig på reduktionen i fråga, den andra fokuserar på värdegrundande attityder, medan den tredje är en metafysisk svårighet. Enligt RRR utgör åtminstone de två första invändningarna betydande svårigheter för tropvärde-reduktionen. Min förhoppning är att diskussionen nedan, utöver ett bemötande av de tre invändningarna, ska leda till att tropvärde-reduktionen framstår som ett än mer plausibelt alternativ.

(i) Enligt tropvärde-reduktionismen är värdet hos ett konkret ting eller en person alltid reducerbart till värdet hos en eller flera troper. Emellertid verkar det fullt möjligt att en viss trop är finalt värdefull utan att vi därmed värderar det konkreta ting eller personen, hos vilket (vilken) denna trop är en komponent. Exempelvis kan vi värdera en persons

⁷ Den engelska term som ofta används för att beteckna denna relation är ”resemblance”. I brist på bättre översätter jag med ”likhet” eller ”liknande”.

⁸ Jfr Williams (1997 [1953]), s. 123

⁹ RRR förnekar dock inte att troper passar bra som värdebärare *i vissa fall*. Vad de förnekar är reduktionens generella hållbarhet.

välutvecklade sinne för humor, utan att därmed värdera personen (RRR 2001a, s. 274). RRR verkar tycka att man genom att gå med på detta har ifrågasatt reduktionen.

Det verkar helt i sin ordning att säga att man kan värdera en trop utan att därmed värdera det konkreta ting eller person, hos vilket (vilken) den utgör en komponent. Men det är inte helt uppenbart på vad sätt detta innebär en svårighet för tropvärde-reduktionismen. Är det inte snarare vad man kunde förvänta sig av en sådan reduktion? Vad tropvärde-reduktionisten säger är följande:

konkret ting-värde → tropvärde

det vill säga, om ett värdefullt konkret ting föreligger så föreligger en värdefull trop. Tropvärde-reduktionisten säger inte att det omvända måste gälla. Den föreslagna värdereduktionen ska alltså inte förstås i termer av stark implikation. Det är möjligt att tropvärde-reduktionisten skulle bli skyldig icke-reduktionisten en förklaring till när ett tropvärde utsträcks till det konkreta tinget, och när det inte gör det. Men det verkar kunna avgöras av högst partikulära omständigheter. När det gäller det ovan anförda exemplet finns det flera möjligheter; kanske är personen i fråga, utöver sitt välutvecklade sinne för humor, utrustad med flera andra karaktärsdrag som vi värderar negativt (för dess egen skull), det kan hända att hon är både elak och hänsynslös, vilket har som konsekvens att vi inte värdesätter hennes välutvecklade sinne för humor. Här uppenbarar sig faktiskt ytterligare en fördel hos tropvärde-reduktionen. Fördelen består i att, som Campbell påpekat (1997 [1981], s. 130f.), tropvärde-reduktionen på ett smidigt sätt hanterar en potentiell svårighet som eventuellt drabbar icke-reduktionister, nämligen frågan hur man hanterar värdekonflikter i ett och samma konkreta ting eller person. Vad ska icke-reduktionisten säga om värdet hos en person som utöver ett välutvecklat sinne för humor, också har elakhet som ett karaktärsdrag? Eller, för att ta ett av Campbells egna exempel, vad ska icke-reduktionisten säga om värdet hos ett vin som smakar förfärligt, men samtidigt uppvisar en vackert klar röd färg? För tropvärde-reduktionisten är saken enkelt avklarad; i det första fallet har personens välutvecklade sinne för humor finalt värde¹⁰ medan hennes elakhet har negativt finalt värde, i det andra fallet har vinets smak negativt finalt värde, medan vinets färg är finalt värde-

¹⁰ Förutsatt att personen inte ”missbrukar” sitt välutvecklade sinne för humor och (kanske som en följd av sin elakhet) använder det till att sära och göra narr av andra. Då är det möjligt att humorn (i kraft av sin samexistens med andra troper) har negativt finalt värde. Se avsnitt 5.

full.¹¹ Ett annat sätt att förstå invändningen mot tropvärde-reduktionen vore att säga att värdet av ett välutvecklat sinne för humor inte är relevant när det gäller personers värden. Men det är svårt att se hur detta skulle kunna tolkas som en invändning mot tropvärde-reduktionismen. Notera slutligen att då tropvärden utsträcks till konkreta ting och personer skulle det hos dessa ting och personer vara fråga om *härledda* värden, och inte finala. Jag ska säga mer om detta i mitt bemötande av nästa invändning.

(ii) RRR förutsätter i sin diskussion en Brentano-inspirerad analys av finalt värde,¹² enligt vilken x har finalt värde om x är ett passande objekt för en korrekt värderande attityd. Sådana attityder kan se olika ut, det kan handla om respekt, beundran, att glädja sig åt något, etc. Invändningen mot tropvärde-reduktionismen blir nu att troper inte verkar kunna tjäna som adekvata objekt för alla sådana attityder. Man kan glädja sig åt en persons lycka (en trop), men respekt och beundran riktar sig mot den konkreta personen, hävdar RRR (2001a, s. 275f., 2001b, s. 54f.).

Förutom det faktum att en sådan Brentano-inspirerad analys inte är okontroversiell (jag tror i själva verket att den kan ifrågasättas på goda grunder, men det är en diskussion jag måste skjuta upp till ett annat tillfälle), så kan ett första svar lyda att det inte är uppenbart att vi hyser attityder som respekt och beundran visavi konkreta personer snarare än till tillstånd eller troper hos dessa personer. Man kan respektera eller beundra en person för hennes mod, men är det uppenbart att dessa attityder riktar sig mot personen, snarare än en partikulariserad egenskap (i detta fall mod) hos personen? Zimmerman (2001b) verkar ställa samma fråga. Men, även givet en Brentano-inspirerad analys av finalt värde och även givet att olika värderande attityder har olika metafysiska objekt, tror jag att tropvärde-reduktionismen kvarstår som ett lovande alternativ. Som tidigare nämnts brukar man karaktärisera det som är finalt värdefullt som värdefullt *för sin egen skull*. Om vi värderar en person för hennes mod så värderar vi henne inte för hennes egen skull, utan snarare för någonting annats skull, nämligen hennes mod, vilket tveklöst är en komponent hos denna person, men en kontingent sådan. Det skulle vara enkelt att föreställa sig denna person utan hennes mod, och därmed detta värde. Därför verkar

¹¹ Det ska erkännas att det inte är helt säkert att dylika värdekonflikter utgör ett genuint problem för icke-reduktionister (RRR 2001a, s. 273). Men jag tycker ändå det är rättvist att säga att det smidiga sätt på vilket tropvärde-reduktionen hanterar sådana ska ses som en fördel.

¹² RRR är inte ensamma om att anamma en sådan analys, Lemos och Zimmerman gör det också, liksom flera andra. Se Zimmerman (2001a) för flera referenser.

det som om det är denna komponent (hennes mod) som bör identifieras som den egentliga bäraren av finalt värde, dvs vad som är värdefullt för sin egen skull, och inte personen själv.¹³ Snarare än att säga oss någonting om själva värdets lokalisering så verkar det faktum att olika värderande attityder har olika metafysiska objekt säga oss något om vårt sätt att uppfatta och strukturera och tala om vår omvärld.

Emellertid, anser man att denna läsning av *för sin egen skull* är för sträng och är beredd att förneka att finala värden är icke-härledda värden torde man inte bli särskilt imponerad av argumentet ovan (se RRR 2001a, s. 265f., 2001b, s. 54). Då skulle man inte finna någonting konstigt i att säga t.ex. att en skidåkare värderar skidåkning för dess egen skull, men i kraft av en eller flera av dess karaktäristika.¹⁴ Men jag själv, som förespråkar tropvärde-reduktionismen, är inte särskilt imponerad av detta sätt att resonera. Det är i och för sig sant att vi i vardagsspråket gör yttranden lika de skidåkaren kan tänkas göra om skidåkning, men jag tvivlar på att detta säger oss någonting om innebörden hos uttrycket *för dess egen skull*. Om vi skulle pressa skidåkaren och fortsätta ställa frågor om varför hon värderar skidåkning tror jag vi skulle komma fram till att skidåkningen har en eller flera karaktäristika som hon värderar, och att det är dessa hon värderar för dess egen skull, inte skidåkningen i sig, för hon skulle inte ha värderat skidåkningen om det inte vore för dessa karaktäristika. Därför tycker jag att det verkar vara ett språkligt misstag att säga att man värderar x för sin egen skull om man värderar x i kraft av vissa karaktäristika p, q, r, \dots . Det korrekta vore att säga att vad man värderar för sin egen skull är x :s karaktäristika p, q, r, \dots . Den stränga läsningen av *för dess egen skull* förefaller mig vara den rimliga.¹⁵

(iii) Jag sade tidigare att troper brukar ses som *enkla* partikulariserade egenskaper. Man kunde parafraasera Bishop Butler och säga att "en trop är vad den är, och ingenting annat". En "röd-trop" är helt enkelt en partikulariserad egenskap rödhets. Men hur är det då med värdepredikatiseringar med avseende på troper?¹⁶ Anta att en trop, x , har finalt

¹³ RRR medger (2001a, s. 275) att vi i vardagsspråket ofta faller yttranden i stil med "Jag respekterar ditt mod". Men de verkar betrakta detta som en språklig konvention som i själva verket uttrycker respekt för personen.

¹⁴ Wlodek Rabinowicz föreslog detta exempel (i korrespondens).

¹⁵ Jfr Zimmerman (2001b) som verkar hålla med om att finala värden måste vara icke härledda. Jfr också Persson 2001.

¹⁶ I "An argument against the trope theory" diskuterar Fredrik Stjernberg de problem som uppstår när troper blir föremål för predikatiseringar. Även om han anser detta vara ett genuint problem för tropismen som ontologisk teori utesluter han inte att någon variant av trope teorin kan erbjuda ett fruktbart sätt att närma sig exempelvis värdeproblematiken.

värde, V. Är det då möjligt att vidhålla att troper är *enkla* entiteter? Eller är det snarare så att vad vi betraktar är en komplex entitet som är, säg, både röd och V? Eller är det snarare så att vad vi betraktar är två troper; så att säga en "röd-trop" och en "V-trop"? Det här verkar vara ett genuint problem för tropvärde-reduktionisten och jag är inte helt säker på att min ansats att lösa det är helt och hållet tillfredsställande. Hursomhelst så tror jag att tropvärde-reduktionisten gör klokt i att gå med på att vad vi uppfattar i fallet ovan är två aspekter av en och samma trop. Men han bör understryka att V är vare sig en ny trop, eller en ny, ytterligare aspekt av x . Beroende på meta-etiska preferenser kan det här förklaras på lite olika sätt. Min förhoppning är att tropvärde-reduktionismen även i fortsättningen ska kunna ses som meta-etiskt neutral. En kognitivist/realist i fråga om värde kunde säga att V är en i högsta grad reell aspekt av x , men ingen ytterligare aspekt av x i den meningen att vi skulle vara nödgade att postulera existensen av ytterligare en trop, eller en komplex trop. Kanske kunde kognitivisten/realisten behandla värdepredikatiseringar ungefär som Campbell hanterar värme hos vissa färger, såsom röd, orange, ... (Campbell 1990, s. 130f). En "röd-trop", x , skulle då vara en partikulariserad rödhet, såväl som en partikulariserad värme, men att uppfatta den partikulariserade värmen hos x skulle inte vara att uppfatta en ytterligare aspekt hos x . Det skulle snarare vara att uppfatta x på ett mera abstrakt, och mindre specifikt sätt. Men det är uppenbart att detta inte direkt låter sig översättas till värdeproblematiken. För medan det skulle gälla att varje "röd-trop" också är en partikulariserad värme, skulle det inte gälla att varje trop också är finalt värdefull. Här verkar det som om vi i utifrån substantiella axiologiska antaganden får besluta oss för vilka troper som utöver att så att säga vara vad de är, på ett mera abstrakt sätt också kan refereras till och uppfattas som värdefulla. Detta skulle i så fall vara analogt med hur vissa färgtroper också kan uppfattas som "varma". En non-kognitivist/projektivist i fråga om värde kunde hålla med om att V vare sig är en ytterligare trop, eller en ytterligare aspekt av x , utan att V supervenerar på x . Tropens finala värde V skulle då kunna ses som konsekvensen av en projektion som har x (och eventuellt x :s samexistens med andra troper, se avsnitt 5) som sitt objekt. Projektivisten kunde således förneka V:s realitet.

5. TROPERS ICKE-INTRINSIKALA FINALA VÄRDE

Man skulle kunna tro att en reduktion av finala värden hos ting eller personer upphäver det nödvändiga i att på en grundläggande nivå postulera icke-intrinsikala finala värden (dvs. just den sorts värde vars existens

RRR argumenterar för i sitt försvar av tesen (C)). Tvärtom tror jag att tropvärde-reduktionisten gör klokt i att anamma en i någon mening partikularistisk syn på värdebärare och tillåta att en trops finala värde kan påverkas av dess samexistens med andra troper (jfr Dancy 1999, s. 145f och 2001), detta menar jag öppnar dörren för icke-intrinsikala finala värden hos troper. Till exempel, låt oss anta att jag värderar för dess egen skull den partikulariserade mjukheten hos den banan jag just nu äter. Det kan tyckas följa av supervenienstesen om värde, som ofta ges följande formulering:

(ST) *Om x är värdefull, så har x vissa karaktäristika sådana att om något y också hade dessa (eller tillräckligt lika) karaktäristika, så skulle y också vara värdefull, i samma grad som x .*
(Jfr Moore 1993 [1922], Danielsson 1999.)

att jag för att min värdering inte ska underkännas som irrationell måste värdera för dess egen skull varje annan liknande "mjukhets-trop" jag träffar på. Men detta verkar inte vidare rimligt. För anta att jag inte gillar mjukhet i äpplen och att jag i det äpple jag nyss åt träffade på en "mjukhets-trop" som jag värderade negativt för dess egen skull (eller kanske inte alls). (Observera här att det är *mjukheten hos bananen* jag värderar för dess egen skull, och *mjukheten hos äpplet* jag värderar negativt för dess egen skull. Det är förstås möjligt att jag värderar bananen som ett konkret ting i kraft av dess mjukhet liksom det är möjligt att jag värderar äpplet negativt i kraft av dess mjukhet, men det är i så fall inte fråga om finala värden – värden för dess egen skull – utan blott om härledda värden; se föregående avsnitt.) Hur kan tropvärde-reduktionisten hantera dylika fall utan att bryta mot det konsistenskrav ST ställer? En framkomlig väg torde vara att låta x :s *karaktäristika* (se ST ovan) inkludera även x :s samexistens med andra troper.¹⁷ Det finala värdet hos bananens mjukhet (kalla den mjukhet_b) supervenerar således på tropen själv samt dess samexistens med andra troper som också är komponenter hos det konkreta tinget (bananen). På samma sätt supervenerar det negativa finala värdet hos äpplets mjukhet (kalla den mjukhet_a) på tropen själv samt dess samexistens med andra troper som också är komponenter hos detta konkreta ting (äpplet). Vi får alltså en partikularistisk teori om värdebärare som inte bryter mot det konsistenskrav ST ställer; teorin

¹⁷ Många tropeoretiker är ontologiska monister, dvs. de anser att på en ontologiskt fundamental nivå är troper det enda som existerar. Jag är inte säker på att tropvärde-reduktionisten också måste göra detta antagande. Om inte skulle en trops värde (åtminstone delvis) kunna supervenera på dess relation(er) även till andra kategorier av metafysiska entiteter.

förklarar vad som är konstigt med att värdera en trop x , som är en komponent hos ett konkret ting A, för dess egen skull, medan man inte värderar (eller värderar negativt för dess egen skull) en liknande trop (som ingår i samma likhets-klass), som är en komponent hos ett liknande konkret ting B. Den förklarar också varför det är helt legitimt att värdera för dess egen skull en trop, y , som är en komponent hos ett konkret ting C, medan man inte värderar (eller värderar negativt för dess egen skull) en liknande trop (som ingår i samma likhets-klass), som är en komponent hos ett konkret ting D. Detta kan helt enkelt förklaras av att C och D är helt olika sorters konkreta ting, C kan vara en banan, D kan vara ett äpple.

Somliga filosofer skulle svårligen acceptera en partikularistisk syn som låter finalt värde påverkas (positivt eller negativt) av faktorer samexisteranta med den egentliga värdebäraren. Faktum är att det finns ett annat sätt att hantera exemplen med banan- och äppel-mjukheten. Om detta sätt vore framgångsrikt skulle tropvärde-reduktionisten inte behöva postulera icke-intrinsikala finala värden. Låt oss därför se närmare på detta förslag.¹⁸ Tanken är att man mjukhet_b tillskrivs positivt *kontributivt* värde (eftersom den bidrar till att göra bananen värdefull), medan mjukhet_a tillskrivs negativt *kontributivt* värde (eftersom den bidrar till att göra äpplet "överlag dåligt", ur värdesynpunkt). Att mjukhet_a har negativt kontributivt värde är enligt denna tanke ingenting som hindrar att mjukhet_a har positivt finalt värde. Rent generellt skulle man då kunna säga att "mjukhets-troper" är finalt värdefulla, huruvida de också har kontributivt värde i enskilda fall är en annan fråga. Faktorer samexisteranta med den egentliga värdebäraren skulle därmed inte påverka dess finala värde, utan på sin höjd dess kontributiva värde.

Jag förnekar inte att detta är ett möjligt synsätt, men särskilt med tropteorins partikularitet i åtanke, finner jag det inte särskilt attraktivt. Begrunda återigen exemplen ovan. Det är lätt att förstå varför och på vilka grunder jag kan sägas värdera mjukhet_b för dess egen skull, men varför och på vilka grunder skulle jag kunna sägas värdera mjukhet_a för dess egen skull? Ett tänkbart svar skulle kunna lyda att jag värderar mjukhet_a eftersom jag värderar den liknande tropen mjukhet_b (åtminstone kan man tycka att jag rent rationellt borde göra det, med hänsyn till ST). Men detta skulle betyda att jag värderar mjukhet_a med hänvisning till något annat, nämligen mjukhet_b, objektet för min värderande tycks vara mjukhet_b och inte mjukhet_a. Jag skulle alltså värdera mjukhet_a därför att jag värderar mjukhet_b. Det är sant att de två troperna tillhör

¹⁸ Wlodek Rabinowicz föreslog denna möjlighet (i korrespondens).

samma likhets-klass, men de är icke desto mindre separata entiteter, och de skiljer sig åt i fråga om relationella aspekter, vilket är skälet till varför de också skiljer sig åt i fråga om värde. Antagandet att troper som tillhörande en viss likhets-klass ”generellt” har finalt värde (positivt eller negativt) verkar vara både grundlöst och överflödigt. Min slutsats blir därför att tropvärde-reduktionismen, som jag har hävdad är plausibel, bäst bevarar sin plausibilitet om den på en grundläggande nivå lämnar utrymme för icke-intrinsikala finala värden.

6. SAMMANFATTNING

Jag har argumenterat för att en reduktion av finala värden hos konkreta ting och personer till egenskapsinstantieringar *sui generis*, eller troper, är en idé som är både rimlig och förtjänstfull. Genom att diskutera andra former av värdereduktioner och genom att försvara tropvärde-reduktionen mot ett antal invändningar har jag försökt visa att så är fallet. I det avslutande avsnittet hävdade jag att tropvärde-reduktionisten gör klokt i att anamma en partikularistisk syn på värdebärare, som lämnar dörren öppen för icke-intrinsikala finala värden hos troper. Min förhoppning är som sagt att tropvärde-reduktionismen ska vara förenlig med vitt skilda metaetiska ståndpunkter. En fråga som infinner sig är måhända om det finns goda skäl att tro att troper existerar överhuvudtaget. Det råder som sagt skilda meningar därom, men då uppsatsens primära ämne inte är ontologi, utan värdeteori, har jag undvikit att ge några positiva argument för tropteorin som sådan. Eftersom jag anser att tropteorin erbjuder förtjänstfulla sätt att närma sig olika spörsmål (som det i uppsatsen behandlade) inom värdeteorin har jag tillåtit mig göra antagandet att troper existerar i någon form. Att finna en okontroversiell ontologisk teori torde dessutom vara en svårlöst uppgift.¹⁹

¹⁹ Delar av uppsatsen presenterades under Filosofidagarna i Stockholm 2001. Jag vill rikta ett stort tack till Sven Danielsson, Wlodek Rabinowicz och Toni Rønnow-Rasmussen. Ett tack också till Erik Carlson och Frans Svensson för diskussion och hjälpsamma synpunkter.

LITTERATUR

- Bacon, John. 1995. *Universals and Property Instances: The Alphabet of Being*, Aristotelian Society Series vol. 15. Oxford: Blackwell.
- Campbell, Keith. 1997 [1981]. ”The Metaphysic of Abstract Particulars”, i D. H. Mellor & A. Oliver (red.): *Properties*, Oxford University Press, 125–39; omtryckt från *Midwest Studies in Philosophy VI: The Foundations of Analytical*

- Philosophy* 1981, 477–88.
- Campbell, Keith. 1990. *Abstract Particulars*. Oxford: Blackwell.
- Dancy, Jonathan. 1999. "On the Logical and Moral Adequacy of Particularism", *Theoria* Vol LXV, 144–55.
- Dancy, Jonathan. 2001. "Holism and atomism in the theory of reasons and value", kap. 3 i en kommande bok.
- Danielsson, Sven. 1999. "Om eget värde och annats", *manuskript*, Uppsala universitet.
- Danielsson, Sven. 2001. "The Supervenience of Intrinsic Value", i E. Carlson & R. Sliwinski (utg.), *Omnium-gatherum, Philosophical essays dedicated to Jan Österberg on the occasion of his sixtieth birthday*, Uppsala Philosophical Studies 50, Uppsala, 93–104.
- Kagan, Shelly. 1998. "Rethinking Intrinsic Value", *The Journal of Ethics* 2, 277–97.
- Lemos, Noah M. 1994. *Intrinsic Value: Concept and Warrant*. Cambridge University Press.
- Moore, George E. 1993 [1922]. "The Conception of Intrinsic Value", i *Principia Ethica*, Baldwin, T. (utg.). Cambridge: Cambridge University Press, 280–98.
- Persson, Ingmar. 2001. "Tings förhållande till värden", *Filosofisk Tidskrift* 1/01, 35–47.
- Persson, Johannes. 2000. "Examining the Facts", *Poznan Studies in the Philosophy of the Sciences and the Humanities*, Vol. 72: 87–107.
- Rabinowicz, Wlodek & Toni Rønnow-Rasmussen. 1999. "Finala och intrinsikala värden". *Filosofisk Tidskrift* 3/99, 20–33.
- Rabinowicz, Wlodek & Toni Rønnow-Rasmussen. 2001a. "Tropic of Value", i E. Carlson & R. Sliwinski (utg.), *Omnium-gatherum, Philosophical essays dedicated to Jan Österberg on the occasion of his sixtieth birthday*, Uppsala Philosophical Studies 50, Uppsala, 263–78.
- Rabinowicz, Wlodek & Toni Rønnow-Rasmussen. 2001b. "Värdefulla ting", *Filosofisk Tidskrift* 1/01, 48–59.
- Stjernberg, Fredrik. 2001. "An argument against the trope theory", kommande i *Erkenntnis*.
- Williams, Donald C. 1997 [1953]. "The Elements of Being: I", i D. H. Mellor & A. Oliver (utg.), *Properties*, Oxford University Press, 112–25, omtryckt från *Review of Metaphysics* 7 1953), 1–18.
- Williams, Donald C. 1986. "Universals and Existents", *Australasian Journal of Philosophy* 64, 1–14.
- Zimmerman, Michael. 2001a. *The Nature of Intrinsic Value* (kommande bok).
- Zimmerman, Michael. 2001b. "Intrinsic Value and Individual Worth", kommande.